

Els autors expliquen com es va aconseguir que la biblioteca de l'escola Dr. Fleming, on hi ha una gran diversitat cultural dels alumnes, pogués estar oberta dins i fora de l'horari escolar, i les estratègies i activitats que es van dur a terme per fomentar la lectura en els alumnes.

Com fomentar la lectura

Tertúlies literàries dialògiques per a nens

Belinda Siles Sancho

Cap d'estudis de l'escola Doctor Fleming de Viladecans «Comunitat d'aprenentatge».
Membre de la tertúlia literària dialògica infantil

El centre Doctor Fleming està situat a Viladecans, a la comarca del Baix Llobregat, en el barri de Can Palmer. L'escola és d'una línia i té un alumnat de gran diversitat cultural (autòctons, gitanos, àrabs, xinesos, romanesos, pakistanesos). El nivell sociocultural de les famílies és, en general, baix. Teníem dificultats per aconseguir superar tant el fracàs escolar com els problemes de convivència i això ens va portar a transformar el centre en una *comunitat d'aprenentatge*. Arran d'aquesta transformació social i cultural de l'escola i del seu entorn per arribar a la societat de la informació per a tots els alumnes, tota la comunitat educativa (familiars, mestres, altres professionals que intervenen en el centre, associació gitana, associació de veïns, Ajuntament i, sobretot, els alumnes) vàrem somiar com volíem el centre i l'ensenyament. Un dels

somnis principals tenia relació amb la biblioteca del centre: desitjàvem que aquell espai que el curs 2001-02 era gran, maco, ben dotat (enveja de molts centres) i que tenia molts llibres i molta pols (no pel poc ús, sinó perquè no s'hi neteja), fos un dels punts fonamentals de la transformació. En definitiva, demanàvem una biblioteca viva, oberta, interactiva i capaç d'ajudar els alumnes en els aprenentatges escolars.

Una comissió de treball mixta (sorgida arran de l'assemblea del somni) va començar a treballar sobre com es podia aconseguir. El primer que vàrem fer és reflexionar i documentar-nos sobre com podíem fomentar la lectura en els nostres alumnes. Aquestes són les nostres reflexions.

El Consell superior d'avaluació del sistema educatiu diu textualment: «L'hàbit de la lectura, feta per plaer, amb finalitat recreativa, és un dels aprenentatges més valuosos que es poden assolir en l'educació primària.» (*L'avaluació de l'Educació Primària*, 2003) Aquests és el desig de molts familiars i educadors, que intenten cada dia que els nostres joves siguin «lectors», difícil empresa, si tenim en compte que vivim en una societat predominantment audiovisual i que el nen és atret més fàcilment per una imatge que per la lletra impresa.

No existeix cap recepta màgica que ens ajudi a afrontar aquest rept, però sí que hi ha estratègies a seguir per, com a mínim, intentar-ho:

68 Experiència

- El nen ha d'escoltar històries, contes, etc. (primer s'han de fer treballar les orelles).
- El nen ha de veure llegir. S'ha de predicar amb l'exemple (ningú no practica res si no té exemples a seguir).
- S'ha d'anar introduint a poc a poc la bona literatura i enriquint el llenguatge oral.
- S'ha de tenir proximitat amb els llibres. Apropem els infants als «santuaris» dels llibres: casa, escola, biblioteques, llibreries, etc.
- Per tant, per llegir s'ha de: veure-ho fer, practicar, voler i saber-ne.

Què és la lectura? És l'acció de llegir i cada una de les possibles interpretacions que ofereix un text.

- No hem d'oblidar que és un instrument indispensable per inserir-nos en la societat on vivim, cada cop amb més diferències socioculturals.
- Un instrument que ajuda a superar l'exclusió social.
- Una conversa amb tots els homes i dones interessants que podem conèixer.
- Un pont entre la ment, la intel·ligència, la imaginació i el llenguatge.
- Un viatge que no podem fer tots sols. Com diu Roser Ros: «No hi ha cap espectacle més bonic que la mirada d'un nen que llegeix.» (Roser Ros, «Any del llibre, i la lectura, cada dia fos el 2005», a *Guix*, núm. 318, octubre, 2005)

Si entenem la lectura com s'exposa en el paràgraf anterior, no podem carregar tota aquesta tasca a un professor, a uns quants

professors: ha de ser tota la comunitat educativa la que vetlli perquè s'introdueixi la lectura de manera natural i educativa.

En aquests moments en què ens trobem de ple en la societat de la informació, necessitem que la nostra joventut sigui lectora i llegidora crítica. Actualment tenim accés a totes les informacions, a les nostres mans tenim la biblioteca més gran del món: Internet. Podem consultar tot el que volem: bo, dolent, «allò que farà que un adolescent faci o deixi de fer»; per això és tan important educar per llegir, per classificar i seleccionar la informació, és a dir, formar lectors crítics, cosa que és la clau de la ciutadania activa.

Segons Daniel Pennac, escriptor francès autor del llibre *Com una novel·la*, la lectura no té res a veure amb l'obligació, i si, tot a veure, amb el fet voluntari i conscient: un cop els alumnes caiguin en el «vici» de la lectura, seran presos d'una addicció insuperable només corregible per l'exercici continu d'aquesta lectura. Si a l'escola, al barri, a la ciutat aconseguim crear lectors, no farà falta que dediquem temps a promoure la lectura, ella sola es farà un camí en la societat.

Hem de tenir també en compte que la pràctica de la lectura no és lineal, ningú no és lector d'una vegada i per sempre. És un camí més complex i que passa per èpoques d'inactivitat (penso, en aquests moments, en la difícil època de l'adolescència, etc.).

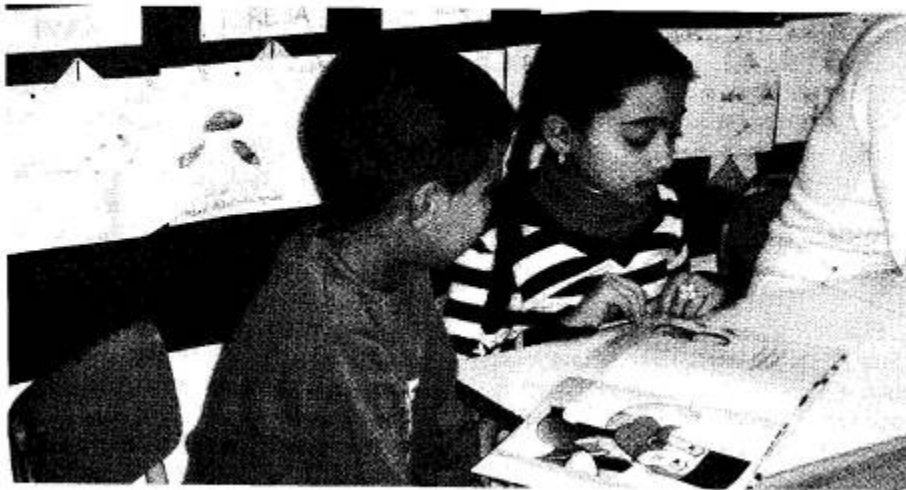
Tota aquesta feina s'ha de portar a terme molt abans de saber llegir; no hem

d'oblidar els estímuls i els ambients relacionats amb la lectura, com ara el teatre, les audicions, els contacontes, etc.

Veiem que és un altre repte educatiu que la societat té al davant; sols hem de fer un cop d'ull a l'informe PISA (2005), que demostra que Espanya està en el lloc 23 en activitat lectora i que a més a més s'em-pobreix a mesura que es cobreixen les etapes de formació escolar.

Tot això ens va portar a obrir la biblioteca, no sols en horari escolar, sinó també fora d'aquests horari. Vàrem començar a fer activitats d'estimulació a la lectura, dins de l'horari lectiu i fora, i vam convidar també tots els familiars a venir. Vàrem obrir la biblioteca com a lloc d'estudi després de les cinc. En aquests moments, cinc cursos després, la biblioteca és:

- Tres dies a la setmana una biblioteca tutoritzada, de 5 a 6 de la tarda. Els alumnes hi van a fer els deures, sempre voluntàriament; hi ha tres mestres que s'acullen a la flexibilitat horària i poden fer aquesta tasca.
- Els alumnes nouvinguts, en aquest horari i aquest espai, tenen lloc per fer un reforç de llengua catalana.
- Els alumnes que necessiten un reforç especial també hi tenen el seu espai. S'acorda amb els pares quin dia tenen el reforç i es queden amb el mateix mestre per fer el reforç.
- De manera periòdica es fan activitats d'estimulació a la lectura, també en aquest horari, com: contacontes, audicions musicals, tallers literaris (jocs que representen el Quixot, per exemple), visites d'autors o d'il·lustradors infantils.
- I, des de fa dos cursos varem obrir un

altre activitat: *Tertúlies literàries dialògiques per a infants*. Aquestes tertúlies ja es feien per als familiars des del curs 2002.

Aquesta és l'activitat que explicarem més detalladament.

Les tertúlies literàries dialògiques (dialògiques perquè: «... la concepció d'intel·ligència cultural recull totes aquestes aportacions en el marc del diàleg igualitari, clarificant que totes les persones de qualsevol edat tenen unes capacitats de llenguatge i acció que poden ser desenvolupades a través de les seves interaccions...» [Ramón Flecha. *Compartiendo palabras*, p. 23]), estan obertes per als alumnes de cicle mitjà i cicle superior del nostre centre. Es fan cada dimarts de 17 a 18 hores. En aquests moments hi assisteixen 14 alumnes de manera totalment voluntària amb l'únic compromís de no malmetre els llibres i justificar les absències. Els objectius que tenim són:

- Llegir per plaer.
- Aconseguir que la lectura arribi als nostres alumnes.
- Aconseguir una fluïdesa lectora més gran.
- Aproximar als nostres alumnes la lectura reflexiva i crítica.

El fet de relacionar alumnes de diferents edats és perquè creiem que la interrelació entre ells és la classe més magistral que existeix («... el diàleg igualitari i reflexiu desenvolupa aquestes capacitats amb més profunditat que les formes habituals d'en-

senyament...» [Ramón Flecha. *Compartiendo palabras*, p. 15]). També assisteixen a les tertúlies alumnes nouvinguts que es van introduint en la nova llengua amb l'ajut dels seus companys. El paper de l'adult és el d'acompanyant, de moderador, el que dóna pautes de relació, mai el de «catedràtic del saber».

Entre tots escollim un llibre, en aquests moments ho fem consultant la pàgina web: www.diba.es/chillias/ on hi ha nens que expliquen les seves experiències. Una vegada tenim escollit el llibre, ens posem en contacte amb la biblioteca municipal de la ciutat (prèviament hi ha hagut un pacte de col·laboració entre els responsables), la qual ens proporciona els llibres que necessitem.

La lectura es fa fora de l'escola i cada nen, individualment, a l'hora de la tertúlia, hi aporta un tros del capítol que, a ell o a ella, li ha semblat digne de menció. Es llegeix el tros en veu alta i comencem a fer tertúlia. A vegades sorgeixen temes de conversa, de formació en valors, altres de sentiments, d'actituds o simplement un tertulià recorda alguna cosa que ha viscut anteriorment. Així es va fent una conversa entre tots, respectant les normes d'escoltar els altres, de valorar el que cada un diu, la solidaritat, etc. Per als nens als quals la lectura individual és més difícil (nouvinguts, NEE, etc.), es llegeix un tros en veu alta, quasi sempre és el professor (pautes de lectura), es fa una petita explicació del que ja s'ha llegit i es formulen hipòtesis sobre el que es llegirà després, i d'aquesta manera tots poden seguir mínimament la lectura.

Amb el desenvolupament de les tertúlies literàries dialògiques intentem afavorir la integració dels nostres alumnes a la societat de la informació i educar-los dins de la lectura reflexiva.

Què hem aconseguit amb aquesta activitat? Les millors paraules són les que els nostres alumnes diuen.

Reproduïm, doncs, l'explicació que en donen els participants de les tertúlies infantils, dotze nens d'entre vuit i onze anys

- Les tertúlies literàries són les lectures que fem un grup sencer de nens i nenes.
- Llegim un llibre.
- Expliquem les coses que hem llegit i també fem jocs sobre el llibre, i quan arriba un nen nou li expliquem el que ha passat.
- Cada nen porta un tros que li ha agradat.
- Podem aprendre coses dels llibres.
- Sempre hem de portar el llibre i un tros que ens hagi agradat. Al final fem jocs. Ens ho passem bé.
- Podem divertir-nos, perquè estem amb els nostres amics i aprenem coses.
- Quan acabem un conte, n'agafem un altre.
- Cada setmana llegim un tros del llibre i ens l'hem de llegir tots.
- Em diverteixo molt llegint.

Quina valoració fan de la lectura del llibre?

La nit de les dues-centes mil llunes.
Dolors Garcia i Cornellà (La Galera).

És una història bonica que fa que els gats i els gossos no es barallin. És divertit i interessant. Ens ha ensenyat a:

- No abandonar cap animal.
- Ens podem entendre amb els animals.
- Ens ensenya com tractar bé un animal. (Llibre acabat de llegir el dia 7 de març de 2006.)

La valoració, com a mestre, és que els alumnes vénen voluntàriament a fer una activitat que normalment ens costa molt portar-la a terme dins de l'escola, i que les tertúlies engresquen altres alumnes a començar a llegir, per passar-s'ho bé i, tot això, desitjo que es transformi en millora de la capacitat i la velocitat lectora dels alumnes. En definitiva, posar un gra de sorra per formar ciutadans informats, crítics i actius de la societat.